

A Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program eredményei 2021-2025 között Tudományos Szimpózium

2025. december 3.

Helyszín: MTA Székház Felolvasóterem (1051 Budapest Széchenyi István tér 9.)

9:30–9:35	Köszöntő <i>Freund Tamás, az MTA elnöke</i>
9:35–9:40	Megnyitó <i>Bozó László, az MTA rendes tagja, a Program elnöke</i>
9:40–9:55	Motivációalapú szövegértés-fejlesztés. Az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció tantárgyakba ágyazott támogatásának lehetőségei <i>MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport; Előadó: Fejes József</i>
9:55–10:10	Az olvasás-szövegértés és a gondolkodási képességek személyre szabott fejlesztése digitális eszközökkel: az eLea-rendszer <i>MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport; Előadó: Molnár Gyöngyvér</i>
10:10–10:25	Kísérlet-tervező feladatlapok a kémia tanításához <i>MTA-ELTE Kutatásalapú Kémia tanítás Kutatócsoport; Előadó: Szalay Luca</i>
10:25–10:40	A problémaalapú nyelvtanulás (PBL) lehetőségeinek vizsgálata tanárszakos hallgatók bevonásával: Kurzusfejlesztés és PBL feladatbank létrehozása <i>MTA-ELTE Idegen Nyelvek Oktatása Kutatócsoport; Előadó: Csizér Kata</i>
10:40–10:55	Mobillal a suliban? <i>MTA-ELTE Autizmus Szak módszertani Kutatócsoport; Előadó: Havasi Ágnes</i>
10:55–11:10	Új utak és eszközök - régi matematikai témakörök: A pedagógiai tartalmi tudás bővítése akciókutatásokkal <i>MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport; Előadó: Bereczki Ildikó</i>
11:10–11:30	– Kávészünet –
11:30–11:45	Egy mentorprogram történetei és jógyakorlatai „Oktatási Esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram <i>MTA-PTE Oktatási Esélyek Kutatócsoport; Előadó: Varga Aranka és a kutatócsoport tagjai</i>
11:45–12:00	Társasjáték, mint kutatási és fejlesztési eszköz a tanárképzésben <i>MTA-DE Családok és Tanárok Kooperációja Fejlesztő Kutatócsoport; Előadó Kocsis Zsófia</i>
12:00–12:15	Az iskolai kudarcok jellemzői és kezelésük – feltárás és fejlesztés <i>MTA-SZTE Iskolai Kudarcok Megelőzése Kutatócsoport (IKUKU); Előadó: Kasik László</i>
12:15–12:30	„Mozdulj a NETről a valóságra” <i>MTA-PTE Innovatív Egészségpedagógia Kutatócsoport; Előadó: Rákossy-Vokó Zsuzsa</i>
12:30–12:45	tutijo.elte.hu: tananyagcsomag a gyermekek egészségmagatartásának és környezettudatosságának fejlesztéséhez <i>MTA-ELTE Egészségtudatos Gyermekekért Kutatócsoport; Előadó: Zsákai Annamária</i>
12:45–13:00	A kutatócsoportok beszámolóinak összefoglalása és az új kutatócsoportok köszöntése <i>Józsa Krisztián, az MTA doktora, a program társelnöke</i>
13:00–13:25	Ünnepélyes oklevélátadás
13:25–13:30	Zárszó
13:35–15:00	– Ebéd –

A szimpóziumon való részvétel ingyenes, de előzetes regisztrációhoz kötött a korlátozott férőhelyek miatt.

Regisztráció: <https://mta.hu/esemenynaptar/5917>

Az előadások rövid összefoglalói

Motivációalapú szövegértés-fejlesztés. Az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció tantárgyakba ágyazott támogatásának lehetőségei

MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

Előadó: Fejes József

A hazai iskolai gyakorlatban az alsó tagozatot követően az olvasás támogatása háttérbe szorul, miközben a szövegértés alacsony szintje a hatékony tanulás egyik akadályja. A kötet célja, hogy változtasson ezen. Ennek érdekében áttekinti az olvasási stratégiák tanításának és az olvasási motiváció támogatásának elméletét és gyakorlatát. Legyen szó történelemtől, irodalomról vagy természettudományokról, a könyvben ismertetett megközelítések lehetőséget adnak arra, hogy a szövegértés fejlesztése beépüljön a tanórákba, hozzájárulva a mélyebb megértéséhez és a motiváció erősödéséhez.

<https://omk.eastbox.net/wp-content/uploads/2025/07/SZTE-Motivacioalapu-szovegertes-fejleszt-es-online.pdf>

Az olvasás-szövegértés és a gondolkodási képességek személyre szabott fejlesztése digitális eszközökkel: az eLea-rendszer

MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Előadó: Molnár Gyöngyvér

Az MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport arra a kérdésre keresi a választ, hogy hogyan tudjuk a technológiai eszközöket a leghatékonyabban a diákok tanulásának, fejlődésének szolgálatába állítani. Ennek érdekében iskolai keretek között elérhető digitális eszközök alkalmazásával személyre szabott, bizonyítékokon alapuló eszközöket ad a pedagógusok kezébe olyan területekre fókuszálva, melyek kiemelt fontossággal bírnak a sikeres tanulás szempontjából (pl. olvasás-szövegértés) és amelyek fejlesztése kevésbé valósul meg expliciten iskolai keretek között (pl. gondolkodási képességek). Az 1-8. évfolyamos diákok számára kidolgozott teljes tanévet lefedő, online elérhető fejlesztő programok kipróbálásában 321 iskola vett részt, ahol több mint 21400 diák került valamelyik területen fejlesztésre. Az olvasás-szövegértés program a diákok olvasáshoz szükséges alapképességeit, nyelvtani ismereteit, szövegértési stratégiáit, illetve a tankönyvi szövegek megértését támogató szókincsét fejlesztette. Az iskolában tanultak alkalmazhatóságát jelentősen meghatározó és a mindennapi életben egyre fontosabbá váló gondolkodási képességek fejlesztése játékos, azonnali visszacsatolást adó feladatok segítségével valósult meg. A programokat gyógypedagógiai módszertani intézmények (EGYMI) 1-8. évfolyamos diákjai számára is elérhetővé tettük, megváltoztatott módszertannal. Ezen populáció célzott kiegészítő fejlesztése komoly hiányterületnek számít Magyarországon. Az iskolák kérésére elindítottuk az angol, mint idegen nyelv olvasásával, elsajátításával és tanításával kapcsolatos kutatásokat is, továbbá elindult a fejlesztő programok kiterjesztése az óvodai populáció, pontosabban az iskolakezdés előtt álló gyermekek számára is. A programok leírása, demo verziójuk kipróbálása az edia.hu/elea oldalon tehető meg. A kutatások egy lényeges eredménye, hogy módszertanilag jól megtervezett, teljes tanévet átfogó online, játékos fejlesztő programokkal hatékonyan lehet csökkenteni, esetleg kompenzálni a különböző okok miatt felhalmozódott lemaradást, tanulási veszteséget.

Kísérlet-tervező feladatlapok a kémia tanításához

MTA-ELTE Kutatásalapú Kémia tanítás Kutatócsoport

Előadó: Szalay Luca

A természettudományos műveltség része, hogy az egyén érti, hogyan lehet szabályosan kísérleti bizonyítékokat gyűjteni egy állítás alátámasztására vagy cáfolatára. Ezért nagyon fontos, hogy a kémia tanárok a tanulók kísérletek elvégzése közben ennek fejlesztésére is lehetőséget adjanak a diákjaiknak. Az MTA-ELTE Kutatásalapú Kémia tanítás Kutatócsoport kilenc évig vizsgálta azt, hogyan fejleszthető a leghatékonyabban a 13-16 éves diákok kísérlettervező képessége. Az ehhez kidolgozott feladatlapokat közel ezer fős mintákon próbáltuk ki, és a visszajelzéseknek megfelelően javított változatok kerültek föl az aktuális projekt honlapjára. A feladatlapok hatását strukturált tesztekkel mértük, amelyek eredményeit statisztikailag elemeztük, majd hazai és nemzetközi folyóiratokban, illetve konferenciákon közöltük. A különféle módszerek hatását megismertettük az ELTE kémia tanári képzésében részt vevő hallgatókkal, akik a kísérlettervező-képesség fejlesztését célzó feladatlapjainkat is kipróbálják. A hallgatók és a kipróbálásokat végző tanárok feladatlapokról alkotott véleményét kérdőíveken gyűjtöttük, és azokat is publikáltuk.

A problémaalapú nyelvtanulás (PBL) lehetőségeinek vizsgálata tanárszakos hallgatók bevonásával:

Kurzusfejlesztés és PBL feladatbank létrehozása

MTA-ELTE Idegen Nyelvek Oktatása Kutatócsoport

Előadó: Albert Ágnes

Bár a problémaalapú oktatás már az 1980-as években megjelent az orvosképzésben és a természettudományos területeken, a humán tudományok területén és ezen belül a nyelvoktatásban új megközelítésnek számít. Ennek egyik és talán legfőbb oka a „probléma” konceptualizálásának nehézségében rejlik: nehéz egyértelmű választ találni arra a kérdésre, hogy milyen fajta problémák alkalmasak nyelvoktatás céljára. Négyéves kutatási projektünk egyik célkitűzése volt, hogy tanárszakos hallgatókat is bevonjon a problémaalapú oktatással kapcsolatos elméleti és pedagógiai kutatásunkba, ezért egy egyetemi kurzust terveztünk számukra, amely keretében a hallgatókkal együtt gondolkodva jártuk körül a problémaalapú nyelvoktatás gyakorlati megvalósításának lehetőségeit. Előadásunkban először röviden kitérünk a kurzusfejlesztéssel kapcsolatos tapasztalatainkra és majd bemutatjuk a 4 féléven keresztül pilotolt kurzus végső formáját. Előadásunk második felében pedig bemutatjuk a tanárszakos diákok által létrehozott PBL feladatokat, amiket a problémaalapú oktatás alapelveinek megismerése után alkottak a diákok. Ezekre a feladatot készítő diákok minden esetben kaptak visszajelzést, és volt olyan feladat is, amit ki is próbáltak. Ezeket a feladatokat „feladatbank” formájában a kutatócsoport honlapján publikáltuk, különböző tematikus csoportosításokban. A létrehozott feladatbankban publikált PBL feladatok a pedagógiai hasznosításon túl azonban kutatási adatként is szolgálnak számunkra, ugyanis kutatócsoportunknak célja volt az is, hogy feltárja, hogy a hallgatók által létrehozott feladatok valójában mennyiben felelnek meg a problémaalapú oktatás alapelveinek, amiket megvalósítani igyekeztek. Ennek érdekében kialakítottunk egy elemzési keretet, melynek használhatóságát két angol alkalmazott nyelvész mesterszakos hallgató igazolta egy próbakutatás keretében. Az elméleti keret rövid bemutatása után tehát végül a feladatok elemzésének előzetes eredményeit foglaljuk össze előadásunkban.

Mobillal a suliban?

MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Előadó: Havasi Ágnes

A többségi iskolákban napjainkban egyre nagyobb számban tanulnak autista gyerekek, ezért egyre sürgetőbb, hogy az őket oktató, nevelő pedagógusok hatékony segítséget kapjanak mindennapi munkájukhoz. Ehhez a célhoz járulhat hozzá a DATA-informatikai rendszer is. A Mobillal a suliban? című módszertani útmutatót kutatócsoportunk azért készítette, hogy azok a pedagógusok, akik együttnevelésben támogatnak autista tanulókat, megismerjék és megértsék a DATA-rendszer előnyeit, alkalmazásának célját és azt, hogy miért és hogyan érdemes használni. Az előadásban szó esik majd mindarról, amit ebben az útmutatóban összefoglaltunk: hogyan hathat az autizmus, mint a fejlődés egy sajátos útja az iskolai életre, mik az autista tanulók gyakori erősségei, nehézségei, milyen a tanulási stílusuk és hogyan támogathatjuk tanulásukat, iskolai jóllétüket a mindennapokban. Bepillantunk a tudományosan igazolt és a mindennapi életben bevált sikeres autizmus-specifikus edukációs módszerekbe és néhány életszerű helyzetet is mutatunk példatárunkból arra, hogyan támogathatjuk a sikeres iskolai részvételt a DATA-rendszeren keresztül.

Új utak és eszközök - régi matematikai témakörök: A pedagógiai tartalmi tudás bővítése akciókutatásokkal

MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport

Előadó: Bereczki Ildikó

Az elmúlt években MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport matematikával foglalkozó kutatásait az a szándék vezette, hogy hidat építsünk a tudományos eredmények és a mindennapi matematikaoktatás között. Szerettünk volna szorosabb kapcsolatot építeni a két, sokszor külön működő terület között. Ennek érdekében a feltárt eredményeket érthető, használható formában igyekeztünk továbbadni a tanároknak, velük együttműködve olyan, hétköznapi tanórai eszközökre épülő megoldásokat dolgoztunk ki rajzokat, manipulatív eszközöket, a tanulók vitakészségét erősítő osztálytermi módszereket alkalmazva, amelyek könnyen beilleszthetők a tanításba. Az akciókutatás sorozat eredményeit szeretnénk összefoglalni és bemutatni, amelyben a vizuális reprezentációk központi szerepet kaptak. Eredményeink azt mutatják, hogy a vizuális reprezentációk tudatos és következetes használata támogatja a tanulók szövegértését, érvelését és a matematikai fogalmak mélyebb megértését.

Egy mentorprogram története és jógyakorlatai „Oktatási Esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram

MTA-PTE Oktatási Esélyek Kutatócsoport

Előadó: Varga Aranka és a kutatócsoport tagjai

Előadásunkban az MTA-PTE „Oktatási Esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram zárásakor szerkesztett kötetünket mutatjuk be, melybe hátrányos helyzetű, döntően cigány/roma diákok mentorálásának történeteit, esettanulmányait és jógyakorlatait gyűjtöttük össze. A kötet szerzői azok a kutatók, szakemberek, mentorpedagógusok és kortárs-mentorok, akik 4 tanéven keresztül segítették 10 általános iskolában a tudatos továbbtanulási döntést több mint száz fiatal számára. Ugyanezen közösség „Mentorál-LAK” kampányának felvillantásával short videók, podcastok és élettörténet-videók keresztül hozzuk életközelsébe a mentorálás megélését, mikéntjét, jelentőségét.

Társasjáték, mint kutatási és fejlesztési eszköz a tanárképzésben

MTA-DE Családok és Tanárok Kooperációja Fejlesztő Kutatócsoport
Előadó: Kocsis Zsófia

Az élménypedagógiai megközelítések és a játék(alapú) tanulás az utóbbi években egyre nagyobb figyelmet kapnak a felsőoktatásban. Előadásunk a K.Ö.SZ.I. – Kommunikáció és Összhang a Szülők és az Iskola között című, a kutatócsoport által fejlesztett társasjátékot és annak hatásvizsgálatát mutatja be. A játék célja a szülőkkal való partnerség kompetenciáinak fejlesztése: a résztvevők együttműködve oldják meg a család és iskola közötti kapcsolattartás, valamint a szülői bevonódás tipikus kihívásait. Az előadás kitér a játék fejlesztési folyamatára, a hozzá kapcsolódó kutatási keretre és mérési eredményekre, valamint bemutatja, miként válhat a társasjáték egyszerre fejlesztési és kutatási eszközzé a tanárképzésben. A tapasztalatok alapján reflektálunk a társasjáték-pedagógia szerepére, a készségfejlesztési lehetőségekre, illetve a társasjáték integrálásának perspektíváira a tanárképzésben.

Az iskolai kudarcok jellemzői és kezelésük – feltárás és fejlesztés

MTA–SZTE Iskolai Kudarcok Megelőzése Kutatócsoport (IKUKU)
Előadó: Kasik László

Az MTA–SZTE Iskolai Kudarcok Megelőzése Kutatócsoport (IKUKU) keretén belül 2021 és 2025 között általános iskolai tanulók kudarcélményét, valamint ezek más jelenségekkel (pl. problémamegoldás, énhatékonyság, stressz, kiégés) való kapcsolatát vizsgáltuk. A longitudinális kutatás első évében a diákok 1. és 5. osztályosok voltak. Az eredmények közül az egyik legfontosabb, hogy bár az iskolához köthető attitűdök alapvetően pozitívak, ám az affiliációs összpontszámok (örömmérés kapcsolata az iskolai fogalmakkal, pl. dolgozat) az első két iskolai évben magasabbak, mint a későbbi életkorokban, míg az averziós értékek (félelemérés kapcsolata iskolai fogalmakkal) az életkor előrehaladtával fokozatosan erősödnek. A felső tagozatosok esetében az eredmények megerősítették az iskolakudarc-élmény integratív megközelítését, miszerint a kudarcok számos motivációs, érzelmi és társas-környezeti tényező működésével állnak összefüggésben, melyek közül a tanulmányi énhatékonyság játszik központi szerepet 6. évfolyamtól egyre erőteljesebben. Ezt megerősíti a pedagógusokkal végzett kutatás eredménye: szerintük az ő munkájuk sokkal kevésbé okozhat kudarcélményt, mint a tanuló kognitív és nem kognitív képességeinek működése és családi háttere. A saját kutatási adatokat is felhasználva dolgoztunk ki egy fejlesztőprogramot alsó és felső tagozatos tanulók számára, illetve egy 60 órás, az iskolai kudarc kezelését segítő pedagógus-továbbképzést. Az előadásban a négyéves kutatómunka főbb eredményeit, valamint a programfejlesztő munkák koncepcióját és megvalósításuk eddigi tanulságait mutatjuk be.

„Mozdulj a NETről a valóságra”

*MTA–PTE Innovatív Egészségpedagógia Kutatócsoport
Előadó: Rákossy-Vokó Zsuzsa*

Az országos kutatásunk feltárta, hogy a hazai általános iskolák többségében jelenleg nem valósul meg célzott tevékenység a tanulók problémás digitális eszközhasználatának megelőzésére. E hiányterületre reagálva kutatócsoportunk szakmai partnerként vesz részt a Bethesda Gyermekkórház „Mozdulj a NETről a valóságra” című országos programjában, amelynek célja a gyermekek rekreációs képernyőidejének csökkentése és a digitális függőségek megelőzése. Kutatócsoportunk dolgozta ki a program iskolai és óvodapedagógus-továbbképzéseinek szakmai anyagát, és eddig 410 pedagógus képzését valósította meg. A programhoz kapcsolódva a Bethesda Gyermekkórházzal közösen elkészítettük a családok számára a „Mozdulj Rá a Valóságra! 30+8 Ötlet a Képernyőidő Csökkentésére” című, ingyenesen letölthető e-bookot, amelyet idáig 18 811 fő töltött le. 2025 májusában kutatócsoportunk meghatározó szerepet játszott a Bethesda Gyermekkórház vezetésével megvalósult, széles körű szakmai összefogást jelentő gyermekkori képernyőhasználatról szóló szakmai konszenzus kidolgozásában és a kapcsolódó fórum megszervezésében. Az ajánlás több mint 40 szakmai szervezet együttműködésével jött létre, köztük az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Digitális Pedagógia Albizottsága és a Köznevelés-fejlesztési Kutatási Program három kutatócsoportja (MTA-PTE Innovatív Egészségpedagógia kutatócsoport, MTA-AVKF Tanulási Környezet Kutatócsoport, MTA-ELTE Nyelvfejlődési Zavarok Kutatócsoport) is közreműködött (<http://bit.ly/szakertoikonszenzus>). Tekintettel arra, hogy a szakmai ajánlás kidolgozásában a Köznevelés-fejlesztési Kutatási Program három kutatócsoportja is részt vett, ezt a Program egyik sikerének és közvetett produktumának is el lehet könyvelni. A szakmai ajánlás 2025 szeptemberéig több mint 2 millió emberhez jutott el, jelentős mértékben hozzájárulva a kutatási eredmények társadalmi szintű disszeminációjához.

tutijo.elte.hu: tananyagcsomag a gyermekek egészségmagatartásának és környezettudatosságának fejlesztéséhez

*MTA-ELTE Egészségtudatos Gyermekekért Kutatócsoport
Előadó: Zsákai Annamária*

2021-ben a Magyar Tudományos Akadémia Köznevelés-fejlesztési Kutatási Programjában egy online, a gyermekek egészségmagatartásának és környezettudatosságának fejlesztésében használható tananyagcsomag 4 moduljának kidolgozását vállaltuk a tananyagfejlesztő munkához társuló kérdőíves adatgyűjtés, a kiegészítő kutatások, a tananyagot reklámozó és publikációs tevékenységek elvégzése mellett. A kutatás 4 évre vállalt minden kutatási tevékenységet elvégeztük.

A tutijo.elte.hu oldalon ingyenesen elérhető tananyagcsomag moduljai: (1) a gyermekek környezettudatos magatartásának fejlesztésében, (2) a szerfogyasztás megelőzését segítő munkában, (3) a gyermekek egészségmagatartásának fejlesztésében és (4) a szexuális felvilágosító munkában használható tananyagok. Előadásunkban a tananyagcsomag 4 modulját mutatjuk be röviden, a tárgyaló témakörök és a tananyagcsomag által kínált lehetőségek összefoglalásával. A munkánk az MTA-ELTE EGYK projekt 2025 augusztusi zárásával nem fejeződött be, a tananyagcsomaghoz kapcsolódó újabb terveinket, céljainkat is röviden összefoglaljuk.